

POSTANOWIENIE

9 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Mariusz Łodko (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marcin Łochowski

SSN Dariusz Pawłyszcz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 9 kwietnia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej E. C.

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z 8 grudnia 2021 r., VI Ca 633/21,

w sprawie z powództwa E. C.

przeciwko M. Ł.

o wydanie nieruchomości i zakaz naruszania własności,

odrzuca skargę kasacyjną.

Marcin Łochowski

Mariusz Łodko

Dariusz Pawłyszcz

[wr]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 23 lutego 2021 r. Sąd Rejonowy w Myszkowie ustalił przebieg granicy między nieruchomościami stron (pkt 1), oddalił powództwo o wydanie nieruchomości (pkt 2) i orzekł o kosztach procesu (pkt 3).

Wyrokiem z 8 grudnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie, uchylił wyrok Sądu pierwszej instancji w punkcie 1 i odrzucił wniosek o rozgraniczenie nieruchomości i oddalił apelację powoda w pozostałej części.

Od tego wyroku powód wniósł skargę kasacyjną. Wartość przedmiotu zaskarżenia oznaczył na 900 zł.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego w procesie przysługuje od wydanego przez sąd drugiej instancji prawomocnego wyroku lub postanowienia w przedmiocie odrzucenia pozwu albo umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie (art. 398¹ § 1 k.p.c.). Od tej ogólnej reguły istnieją wyjątki ograniczające dopuszczalność skargi kasacyjnej ze względu na wartość przedmiotu sporu bądź ze względu na rodzaj sprawy. W procesie niedopuszczalna jest m.in. skarga kasacyjna w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu jest niższa niż pięćdziesiąt tysięcy złotych (art. 398² § 1 zd. pierwsze k.p.c.).

Przedmiotem rozpoznania Sądów *meriti* było roszczenie o nakazanie pozwanej wydania powodowi bliżej określonej części nieruchomości oraz usunięcie metalowego ogrodzenia wraz z fundamentem, które wzniosła zajmując część jego nieruchomości. Przesłanką rozstrzygnięcia miało być rozgraniczenia obu nieruchomości, o co także wniósł powód.

O rozgraniczeniu sąd orzeka co do zasady w postępowaniu nieprocesowym (art. 34 ust. 3 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne; dalej: „p.g.k.”), a skarga kasacyjna od takiego orzeczenia wydanego w postępowaniu nieprocesowym przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu sprawy (art. 519¹ § 1 k.p.c.). Sąd może orzec w procesie o rozgraniczeniu tylko w sprawie o własność lub o wydanie nieruchomości albo jej części, jeżeli rozgraniczenie jest konieczne do wydania wyroku (art. 36 p.g.k.). Przy tym mimo przesłankowego charakteru rozgraniczenia w takiej sprawie sąd zamieszcza orzeczenie o rozgraniczeniu w sentencji, a nie tylko w uzasadnieniu.

Potrzeba ustalenia przebiegu granic w procesie o wydanie nieruchomości może zachodzić tylko w przypadku przynajmniej częściowego uwzględnienia powództwa, jeżeli rozgraniczenie jest konieczne do określenia granic gruntu podlegającego wydaniu. Jeżeli po ustaleniu przebiegu granicy sąd stwierdza, że pozwany nie włada jakąkolwiek częścią nieruchomości powoda i powództwo o wydanie podlega oddaleniu w całości, sąd nie może zamieścić w wyroku

orzeczenia o rozgraniczeniu. Wówczas ustaloną przez siebie granicę sąd wskazuje tylko w uzasadnieniu wyroku jako przesłankę oddalenia powództwa o wydanie, co nie stoi na przeszkodzie wykorzystaniu opinii biegłego wykonanej w sprawie w ewentualnym przyszłym postępowaniu rozgraniczeniowym.

Sprawa o wydanie lub własność rozpoznawana w postępowaniu procesowym nie staje się sprawą o rozgraniczenie, mimo dokonania w tym postępowaniu rozgraniczenia na podstawie art. 36 p.g.k. Nadal jest sprawą wyłącznie procesową i dopuszczalność skargi kasacyjnej regulują w takim przypadku art. 398¹ i 398² k.p.c., a nie art. 519¹ k.p.c. odnoszący się do dopuszczalności skargi w postępowaniu nieprocesowym.

Zdarzają się orzeczenia odmienne, oparte na założeniu, że o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje przedmiot rozstrzygnięcia, a nie tryb, w którym zostało wydane orzeczenie sądu drugiej instancji.

W świetle tego poglądu dopuszczalna jest skarga kasacyjna od wyroku orzekającego o roszczeniu windykacyjnym, jak i negatoryjnym, niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia, jeżeli w wyroku tym sąd przeprowadził rozgraniczenie na podstawie art. 36 p.g.k. (zob. np. postanowienia SN: z 19 sierpnia 2022 r., I CNP 108/22; z 13 listopada 2019 r., IV CZ 92/19, i z 20 lipca 2012 r., II CZ 85/12). Według dalej idącego poglądu, w sprawach, w których przedmiot sporu obejmował roszczenie windykacyjne i połączone z nim żądanie rozgraniczenia, skarga kasacyjna przysługuje także wówczas, gdy sąd oddalił powództwo (zob. postanowienie SN z 20 lipca 2012 r., II CZ 85/12).

Na odmiennym założeniu zostało oparte postanowienie SN z 18 czerwca 2019 r., IV CSK 601/18. Sąd Najwyższy uznał, że sprawy mające za przedmiot roszczenia windykacyjne lub negatoryjne (art. 222 k.c.) są rozpoznawane w trybie procesowym, ze wszystkimi tego konsekwencjami, w tym z uzależnieniem dopuszczalności skargi kasacyjnej od wartości przedmiotu zaskarżenia, zgodnie z art. 398² § 1 k.p.c. W dalszej części uzasadnienia Sąd Najwyższy wskazał, że należy zbadać, które roszczenie ma pierwszoplanowy charakter: roszczenie windykacyjne lub negatoryjne czy też roszczenie o ustalenie granicy – i w zależności od tej oceny prowadzić sprawę we właściwym trybie. W przypadku

prorowadzenie sprawy w niewłaściwym trybie możliwa jest zmiana trybu w toku postępowania (art. 201 k.p.c.), lecz nie na etapie postępowania kasacyjnego. Oceniając dopuszczalność skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy sprawdza w jakim trybie zostało wydane zaskarżone orzeczenie i jeżeli zostało wydane w procesie, stosuje art. 398² k.p.c., uzależniając dopuszczalność skargi kasacyjnej od wartości przedmiotu zaskarżenia.

Artykuły 398¹ i 398² oraz 519¹ k.p.c. nie dają podstaw do tezy, że stosowanie tych przepisów zależy od przedmiotu sprawy, a nie trybu postępowania. Sprawy o rozgraniczenie nie są jedynym rodzajem spraw co do zasady rozpoznawanych w jednym trybie, lecz na podstawie przepisu szczególnego mogących podlegać rozpoznaniu w innym trybie. Przykładem są roszczenia o zwrot nakładów, o których stanowi art. 618 k.p.c. Roszczenia te co do zasady podlegają rozpoznaniu w procesie, jeżeli jednak na podstawie tego przepisu zostaną rozpoznane w postępowaniu nieprocesowym, o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wówczas art. 519¹ § 2 i 4 pkt 4 k.p.c., a nie art. 398² § 1 k.p.c.

Należy zwrócić uwagę, że w zaskarżonym skargą kasacyjną wyroku Sąd drugiej instancji nie zawarł merytorycznego rozstrzygnięcia o rozgraniczeniu, co wyklucza dopuszczalność skargi kasacyjnej niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia nawet przy akceptacji tezy zawartej w powołanych wyżej postanowieniach Sądu Najwyższego z 19 sierpnia 2022 r., I CNP 108/22; z 13 listopada 2019 r., IV CZ 92/19, i z 20 lipca 2012 r., II CZ 85/12.

Powód żądał wydania pasa gruntu. Sprawa zgodnie z tak określonym żądaniem została rozpoznana w procesie a wartość przedmiotu zaskarżenia (art. 398² § 1 k.p.c.) powód oznaczył na 900 zł, zatem poniżej progu dopuszczalności skargi kasacyjnej *ratio valoris*. Z tych względów Sąd Najwyższy odrzucił skargę kasacyjną na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c.

Marcin Łochowski

Mariusz Łodko

Dariusz Pawłyszcz

[wr]

[a.ł]